

1 (ПВЗ). Температура повітря 20°C, точка роси 12°C. Визначте абсолютну і відносну вологість повітря.

2 (П). З повсякденного досвіду Ви знаєте, що в холодну пору року в приміщенні, автомобілі заповівають (або замерзають) ті сторони вікон, які обернені всередину. А вода замерзає при температурі, нижчій від 0°C, отже, замерзати вікна повинні зовні. Наведіть міркування, які б підтвердили Ваші спостереження.

3 (УЗЗ). Відносна вологість повітря в приміщенні об'ємом 1000 м³ при 283 К рівна 40%. Для зберігання продукції необхідно дотримуватись температури 290 К та відносної вологості 60%. Які дії для цього Ви б зробили (підтвердіть необхідними розрахунками)?

Застосування еталонних завдань на завершальних етапах вивчення фізики має переваги в зв'язку із тим, що і викладач, і кожна особистість має можливість встановити рівень своїх набутих та спланувати наступні дії з цього приводу: у випадку успішної роботи із представленими завданнями є всі передумови для засвоєння (можливо, і самостійного) наступних тем; невиконання еталонних завдань в силу різних причин: індивідуального темпу роботи, недостатньої обізнаності з змістом пізнавальних задач тощо — служить сигналом для здійснення відповідних дій і кожної особистості, і викладача фізики (це може бути збільшення часу для виконання певного завдання, проведення консультацій, самостійне засвоєння виділених пізнавальних задач, експериментальна перевірка явищ та законів).

Таким чином, розкриваючи методичні основи результативного навчання фізики, відмітимо:

- основою впливу на готовність до засвоєння пізнавальної задачі та на рівень первинних набутих студентів в особистісно орієнтованому навчанні є регулярне застосування оперативного контролю на основі еталонних вимог;
- здійснення оперативного та тематичного контролю на основі еталонних завдань забезпечує можливість узагальнення та систематизації навчального матеріалу, що спричиняє до формування якісно високого рівня дієвих знань.

Застосування описаної нами методики в умовах еталонних побудов створює передумови для включен-

ня в навчально-пізнавальну діяльність одночасно всіх студентів, дає можливість коригувати і регулювати їхню діяльність на завершальних фазах навчання; підвищення рівня результативності спричиняє зменшенню допомоги викладача та здійсненню самоосвіти студентів у навчанні фізики.

Список використаних джерел:

1. *Ананьев Б.Г.* О проблемах современного человекознания. — М.: Наука, 1977. — С.14-162.
2. *Арделян О.* Загальнопізнавальні вміння як компонент критичного мислення молодших школярів // Рідна школа. — 2001. — № 4. — С.38.
3. *Атаманчук П.С.* Інноваційні технології управління навчанням фізики. — Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. — 174 с.
4. *Атаманчук П.С.* Освітній прогноз як засіб перебудови системи фізичної освіти // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: Серія педагогічна: Модель середньої фізичної освіти в умовах переходу на 12-річний термін навчання. — Коломия: ВТП "ВІК". — 2001. — Вип. 7. — С.85-94.
5. *Атаманчук П.С.* Технологічні аспекти управління результатами навчання фізики // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: Серія педагогічна: Дидактики дисциплін природознавчо-математичної та технологічних освітніх галузей. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ. — 2002. — Вип. 8. — С.4-13.
6. *Атаманчук П.С.* Управління процесом навчально-пізнавальної діяльності. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, інформаційно-видавничий відділ, 1997. — 136 с.
7. *Корсакова О.* Способи формування в учнів досвіду перетворювальної діяльності // Рідна школа. — 2001. — № 4. — С.39.
8. *Стенберг Р.* Типи мислення: шляхи до розуміння способу дії учнів // Рідна школа. — 2001. — № 4. — С.75-72.

Отримано: 15.03.2004.

УДК 371.38.

О.П.Панчук

Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

В даній статті розглянуто деякі аспекти, основні методичні прийоми які використовуються вчителями при оцінюванні результатів навчальних досягнень учнів з трудового навчання.

In given clause is considered some aspects, basic methodical receptions, which are used by the teachers at an estimation of results of educational achievement of the schoolboys from labor training.

Проблема оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з трудового навчання є особливо актуальною в нинішніх умовах сучасного життя.

Трудове навчання це особливий предмет на якому учні отримують не тільки теоретичні знання, а й уміння застосовувати ці знання у практичній роботі і на основі умінь формують відповідні трудові навички.

Впровадження у 2000-2001 навчальному році дванадцятибальної системи оцінювання знань, умінь і навичок учнів у всіх середніх закладах освіти в Україні вирішує програмні навчально-виховні завдання найбільш вдало. Хоча перехід на 12-бальну систему ускладнив процес оцінювання знань та умінь учнів, треба визнати, що він цілком виправданий.

За словами кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника Інституту вищої школи АПН України П.Сікорського [1], 5-бальна шкала була неспроможною вирішувати цілий ряд актуальних проблем:

- врахування вікових та індивідуальних особливостей;
- домінування епізодичного оцінювання;
- високий суб'єктивізм облікових оцінок;
- низька варіативність існуючих методів контролю, слабка їх інтеграція;
- недосконалий і нечисельний спектр оцінок, його невідповідність генотипу суб'єкту навчання;
- поділ оцінок на позитивні і негативні;
- відсутність механізму об'єктивного підсумовування оцінок.

Саме через вище згадане та те, що ця система не є стимулюючою, вона не стала універсальною.

Аналізуючи досвід роботи багатьох досвідчених вчителів як України так і країн близького зарубіжжя (С.В.Пряхин, І.Липкань та ін.), стосовно методів оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з трудового навчання можна зробити висновок, що в багатьох вчителів праці виникають труднощі при виставленні оцінок діяльності учнів, припускаються багатьох методичних помилок, або користуються одним методом, до якого діти дуже швидко звикають і втрачають цікавість до заключної частини уроку. Методичний прийом виставлення оцінок вибирається в залежності від способу організації практичної роботи, від

часу на уроці, від об'єктів праці, кількості учнів в групі, кількості виробів і т. д. [4].

Кожен прийом оцінювання має свої переваги і недоліки, які вчитель повинен знати завчасно. Володіння багатьма методами і прийомами оцінювання навчальних досягнень учнів допоможе вчителю планувати і проводити заключну частину уроку.

С.В.Пряхин, вчитель технічної праці школи № 2 м. Тари Омської області пропонує 20 методичних прийомів виставлення оцінок. Зрозуміло, що кожен вчитель вибере ті з них, в яких найменше недоліків і які найбільше відповідають його особистим якостям. (див. таблицю 1) [4].

Таблиця 1

Основні методичні прийоми виставлення оцінок з трудового навчання

№	Метод оцінювання	Переваги	Недоліки
1.	Всі учні на робочих місцях, вчитель по списку викликає учнів з виробом до столу, показує виріб класу, дає характеристику і повідомляє оцінку. Потім наступний і т. д.	Кожен учень знає свої успіхи і досягнення своїх товаришів. Тому даний прийом має значне виховне значення.	Тратиться багато навчального часу. Після аналізу 3-4 робіт знижується цікавість учнів до аналізу виробів. Спостерігається порушення правил поведінки.
2.	Всі учні на робочих місцях. Вчитель дає характеристику 1-2 кращим і гіршим роботам, виставляє оцінки. Після цього оцінка ставиться без коментарів. Учитель по списку викликає учнів, оцінює роботу і називає оцінку.	Кожен учень може порівняти свою роботу з тією про яку говорив вчитель і сприйняти зауваження вчителя. Менша затрата часу.	Не всі учні отримують зауваження по своїй роботі. Виховний аспект демонстрації гірших робіт не виправдовує себе. Залишаються в стороні учні, які не виконали або не здали роботи.
3.	За 20 хв. до кінця уроку або під час прибирання робочих місць вчитель з журналом проходить по майстерні, дивиться роботи учнів, аналізує їх і ставить оцінки в журнал. Потім підбиває підсумки і повідомляє оцінку кожного учня.	Мало затрачається часу на виставлення оцінок. Грунтовний аналіз кожної роботи.	Деякі учні, дізнавшись про свою оцінку припиняють працювати. Недобросовісно прибирають робоче місце. Знижується виховний вплив оцінки на весь клас.
4.	За 20 хв. до кінця заняття вчитель підходить до кожного робочого місця, характеризує виконану роботу учня, дає рекомендації і називає оцінку. Таким чином оцінюються роботи всього класу. Після цього черговий збирає вироби, учні прибирають робочі місця. Вчитель проводить аналіз роботи класу, демонструє роботи, виконані на "відмінно". Потім вчитель називає прізвища учнів за списком і кожний, встаючи, називає оцінку, яка заноситься в журнал.	Мала затрата навчального часу. Збільшується виховний вплив оцінок. Повністю аналізується робота учня, є можливість дати індивідуальне додаткове завдання.	Деякі діти іноді соромляться називати свої низькі оцінки. Це затримує виставлення оцінок всього класу.
5.	Під час прибирання робочих місць підписують свої роботи і здають їх черговому учню або кладуть на стіл вчителю. Вчитель демонструє роботи всьому класу, називаючи прізвище, і, даючи аналіз, виставляє оцінки.	Різносторонньому аналізу, під час виставлення оцінок, підлягають всі роботи учнів. Проводиться виховна робота.	Багато затрачається часу. Невдалі вироби стараються не здавати.
6.	В кінці уроку вчитель підводить підсумок, збирає підписані роботи. Після уроків роботи перевіряються, виставляються оцінки в журнал і повідомляються учням на наступному уроці.	Мало затрачається часу, детально можна визначити технологічні і технічні помилки, послідовність операцій, чистоту обробки, якість.	Відсутній виховний момент при виставленні оцінок. Діти не бачать своїх робіт, не мають змоги порівняти їх з кращими. Погано сприймають свої помилки, інколи навіть з недовірою. Вчитель інколи забуває повідомити оцінки, що були виставлені на минулому занятті.
7.	Під час прибирання робочих місць учні підписують роботи і здають черговому. При підведенні підсумків, вчитель демонструє класові відмінну, добру, задовільну і погану роботи. Після цього без пояснення оцінки виставляються в журнал.	Мала затрата часу. Учні бачать всі свої роботи за оцінками. Велика виховна цінність виставлених оцінок.	При демонструванні зразків робіт, учневі важко визначити, який із вже оцінених відповідає його робота.
8.	Протягом всього уроку вчитель під час перевірки робить собі помітки про роботу учня, відмічає позитивне і негативне в роботі. В кінці уроку проводить аналіз роботи учня і виставляє оцінки в журнал.	Дається детальний аналіз роботи кожного учня.	Багато затрачається часу. Діти не бачать хороших робіт своїх друзів. Інколи вони можуть образитись, якщо вчитель не тактовно проаналізував чийсь роботу.
9.	Під час практичної роботи класу вчитель запрошує учня до свого столу або підходить до його робочого місця, де дає завдання і перевіряє його виконання. Після конкретних зауважень і вказівок вчитель відмічає практичні вміння учня і виставляє оцінку в журнал. Протягом заняття вчитель встигає перевірити таким чином роботу майже всіх учнів.	Легко перевіряється глибина знань пройдених тем, питання т/б, будову і прийоми роботи на верстаках, практичні вміння і т.д.	Важко керувати роботою класу, тримати в полі зору кожного учня. Деякі відволікаються від своєї безпосередньої роботи і підходять до учня, робота якого перевіряється.
10.	В кінці першого уроку учні підписують роботи і здають їх вчителю. На перерві вчитель перевіряє	Добре використовується даний метод тоді, коли	Багато часу вчитель затрачає на перевірку, перерви часто не ви-

	роботи, кожному робить зауваження і виставляє оцінки в журнал. На початку наступного уроку вчитель групує роботи за якістю і повідомивши оцінки, дає характеристики декількох робіт і показує їх. Дає короткий аналіз всім роботам, акцентує увагу учнів на правильність технологічного процесу і точності виготовлення.	об'єкт роботи розрахований на декілька уроків. Всі переваги і недоліки минулого уроку пов'язуються з поясненням наступної роботи.	стачає. Важче працювати з відстаючими.
11.	Після прибирання майстерні учні сідають на свої місця і кладуть роботи перед собою. Вчитель демонструє відмінно виконану роботу. Потім, проходячи між рядами. Він оглядає роботи інших учнів, оцінює їх і виставляє оцінки в журнал.	Мало затрачається часу. Достатньо повно характеризується відмінна робота учнів.	Можуть бути порушення дисципліни під час перегляду і виставлення оцінок. Збирати роботи доводиться черговою або вчителю після того як учні підуть з майстерні. Окремі учні можуть не здати свої роботи.
12.	Учні прибирають майстерню і сідають по місцях. Підписують роботи, кладуть їх перед собою. Вчитель підводить підсумок роботи класу, а оцінки кожному учневі виставляє в журнал, відпустивши школярів на перерву.	Велика економія навчального часу. Ефективно можна вести виховну роботу. Зазвичай цей прийом використовується тоді, коли виробі продовжує або закінчує наступний клас.	Деякі школярі затримуються в майстерні для того, щоб дізнатися про свою оцінку. Основна частина учнів знає оцінки тільки на наступному уроці.
13.	Під час уроку учні здають виконані роботи вчителю. Він оцінює роботу і виставляє оцінку в журнал. Учень отримує додаткове завдання. Таким чином перевіряються всі роботи учнів. Якщо до кінця уроку учень не виконав завдання, то вчитель викликає його, перевіряє роботу і виставляє оцінку в журнал. При підведенні підсумків роботи вчитель зачитує оцінки всьому класу.	Велика виховна і навчальна цінність даного прийому. Учні, які швидко і добре виконали роботи, допомагають слабшим. Добре контролюється якість роботи.	Деякі діти швидко поспішають, щоб швидко отримати оцінку. Інколи вони відмовляються надати допомогу слабшим. Деякі учні, що не отримали оцінки, можуть зайнятися справами за своїм бажанням.
14.	Під час прибирання робочих місць вчитель переглядає роботи, вибирає найкращу. При підведенні підсумків показує її учням, дає характеристику і виставляє оцінку. Решта робіт оцінюється без пояснень і оцінки виставляються в журнал.	Мало затрачається навчального часу. Характеристика і показ хорошої роботи є прикладом для всього колективу.	При виставленні оцінок вчитель мало приділяє уваги учням які відстають. Колектив класу також не має позитивного впливу на відстаючих.
15.	Під час виконання учнями виробів вчитель слідкує за роботою кожного і до кінця уроку виставляє оцінки в журнал. Після прибирання робочих місць учні сідають, а вчитель дає аналіз роботи класу в цілому і повідомляє оцінки.	Мало часу затрачається на виставлення оцінки. Прийом використовується в тому випадку, коли учні не здають виробу у готовому вигляді.	Низький виховний вплив оцінок. Деякі діти погано розуміють за що їм виставлена оцінка.
16.	Прибравши майстерню, учні сідають на місце і кладуть вироби перед собою. Вчитель проходить по майстерні, збирає, аналізує і оцінює вироби, демонструє добре виконані роботи, а перед дзвінком оцінки виставляються в журнал. Вчитель викликає по списку учня, який називає виставлену оцінку.	Мало затрачається часу. Висока дисципліна на заключному етапі уроку. Підвищується інтерес учнів до своїх робіт. Такий прийом виставлення оцінок позитивно впливає на весь колектив.	Може бути шум при здачі робіт на перевірку. Деякі учні соромляться називати свої оцінки класу і вчителю. Це трохи збільшує час виставлення оцінок.
17.	Після вступного інструктажу вчитель пояснює учням, які і за що будуть виставлені оцінки. Оцінки доручаються виставити бригадиру або старості груп, яких вчитель попередньо проінструктував. До кінця уроку бригадир подає вчителю листок з оцінками, виставленими кожному члену бригади, які переносяться в журнал.	Підвищується відповідальність кожного учня за доручену справу. Великий виховний ефект при згуртуванні колективу, хороша допомога бригадира під час практичної роботи.	Інколи бригадир може поставити оцінку необ'єктивно. В таких випадках вчитель зобов'язаний дати детальну мотивацію оцінки. Якщо вона не відповідає роботі даного учня, підняти або знизити її. Робити це слід тактовно.
18.	Група учнів розбивається на ланки. Після вступного інструктажу вчитель доручає слідкувати за роботою кожного учня ланкового, який інструктується вчителем перед уроком. В кінці уроку ланкові подають вчителю листок з оцінками для виставлення в журнал або повідомляють їх усно.	Гарна допомога вчителю під час практичної роботи. Велика виховна цінність цього методу. Підвищується відповідальність всіх учнів, особливо ланкових. Учні змагаються між собою.	Інколи зустрічаються непорозуміння між ланковими. В таких випадках вчитель зобов'язаний дати аналіз роботи кожного із членів ланки, що послужить виховним цілям. Можливі випадки виставлення необ'єктивної оцінки.
19.	Перед практичною роботою вчитель повідомляє про те, що кожен учень, виконуючи свою роботу, повинен спостерігати за успіхами свого друга, для того, щоб в кінці уроку виставити йому оцінку. В кінці, після прибирання робочих місць, вчитель називає прізвище учня. Другі називають оцінку. Вчитель просить прокоментувати її, якщо потрібно, то і сам дає характеристику роботи цього учня.	Діти більш уважні під час роботи. Критично оцінюють роботу друга і свою. Збільшується інтерес до роботи. Кожний намагається виконати роботу якомога краще.	На виставлення оцінок затрачається багато часу. Коментувати оцінки учнів приходиться, як правило, вчителю. Часто учні вагаються, яку оцінку виставити другу. В таких випадках вчитель називає її сам.
20.	Перед прибиранням робочих місць в майстерні в кінці уроку вчитель задає завдання кожному перевірити і оцінити свою роботу. Учні підписують роботу, оцінюють її і здають вчителю. Вчитель перевіряє роботи учнів на уроці або після нього, виставляє оцінку в журнал і повідомляє учнями.	Мало затрачається навчального часу, кожен учень вчиться контролювати себе, оцінювати, бачити свої помилки. Повідомляючи оцінки, виставлені учнями, можна проводити виховну роботу в класі.	Інколи учні можуть підвищити або знизити оцінку, зовсім не оцінити себе. Тоді вчитель оцінює сам. В цьому випадку вчитель детально аналізує роботу учня і виставляє оцінку за допомогою класу. Якщо оцінка, виставлена учнем не відповідає дійсності, то вчитель повинен вказати на помилки і змінити оцінку.

І.І.Липкань, вчитель праці Хотівської ЗОШ І – ІІІ ступенів Київської області, вважає, що учень, як особистість, має знати скільки балів може отримати за певний вид діяльності та скільки в цілому за навчальну працю (за певний період діяльності). На його думку об'єктивно і мотиваційно оцінити навчальні досягнення учня можна за допомогою так званої “Блокової системи критеріїв комплексного оцінювання якості навчальних досягнень учнів”.

В залежності від виконання вимог навчальної праці відповідно до критеріїв оцінювання учням виставляються бали, а сумарна кількість балів по трьом блокам буде виявляти відповідний рівень навчальних досягнень учнів у праці за певний період діяльності (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Блокова система критеріїв комплексного оцінювання якості навчальних досягнень учнів

№ блока	Системні блоки критеріїв навчальних досягнень	Критерії оцінювання	Бали по критеріям	Бали по блоку
I.	Загально-організаційний	1) Уміння організувати робоче місце і підтримувати порядок на ньому в процесі роботи.	2	4
		2) Дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.	2	
II.	Навчально-виробничий	1) Рівень передбачених програмою теоретичних знань та умінь застосовувати ці знання в практичній роботі.	2	6
		2) Уміння користуватися різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації.	1	
		3) Рівень сформованості трудових прийомів і умінь виконувати технологічні операції.	1	
		4) Дотримання технічних вимог та норм часу на виготовлення виробу.	2	
III.	Зразково-творчий	1) Рівень самостійності у процесі організації і виконанні роботи, виявлення елементів творчості.	2	2
Всього:				12

Які ж дидактичні вимоги ставляться до оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з трудового навчання, а вони є наступними:

1. Установити якість результатів навчальних досягнень учнів. Результати навчальних досягнень учнів характеризуються насамперед міцністю і свідомістю. Щоб пересвідчитися в міцності знань, умінь і навичок, треба перевіряти їх не тільки тоді, коли їх засвоюють, а й у процесі наступної діяльності учнів.

2. Стимулювати учнів до навчальної діяльності. Це дидактичне завдання означає, що перевірка знань,

умінь і навичок повинна сприйматися учнями як важливий засіб подання допомоги їм з боку вчителя.

3. Виявити хиби в організації і методиці проведення навчального процесу. Перевіряючи знання, уміння і навички учнів, учитель праці одночасно перевіряє і якість своєї роботи.

4. Виробляти в учнів навички самоконтролю. Перевіряючи в учнів навички і вміння, учитель праці залучає до цього й учнів.

5. Перевірка результатів навчальних досягнень учнів повинна відбуватися за розробленим заздалегідь планом і органічно вплітатися у навчальну діяльність учнів.

6. Оцінювання результатів навчальних досягнень учнів повинно бути мотивованим. Цієї вимоги дуже важливо дотримуватися протягом усього періоду навчання і особливо в V-VI класах, коли учні не вміють ще самостійно оцінювати свою практичну роботу і тому про свої успіхи судять тільки з висновків учителя.

7. Оцінювання результатів навчальних досягнень учнів повинно бути об'єктивним. У зв'язку з цією вимогою слід підкреслити, що на оцінку не повинна впливати дисципліна учнів. Об'єктивність оцінювання ґрунтується на тому, що воно базується на єдиних вимогах до учнів, а саме: точність обробки; норма часу; знання учнів; правильність виконання трудових прийомів; організація робочого місця; додержання правил техніки безпеки [3].

Тхоржевський Д.О. виділив сім ознак наявності знань та умінь учнів з трудового навчання [3]:

- рівень передбачених програмою теоретичних знань та умінь застосовувати ці знання в практичній роботі;
- уміння користуватися різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації;
- дотримання технічних вимог у процесі виконання робіт (якість виробу);
- уміння організувати робоче місце і підтримувати порядок на ньому в процесі роботи;
- дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог;
- дотримання норм часу на виготовлення виробу;
- рівень самостійності у процесі організації і виконанні роботи (планування трудових процесів, самоконтроль і т. ін.), виявлення елементів творчості.

Список використаних джерел:

1. Сікорський П. До проблеми переходу на 12-бальну систему оцінювання // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С.3-6.
2. Паламарчук В. 12-бальна система: оцінювання знань, умінь і навичок учнів // Рідна школа. – 2001. – № 1. – С.3-7.
3. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Частина 2. Загальні засади методики трудового навчання. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2000.
4. Пряхин С.В. Основные методические приемы выставления оценок с трудового обучения // Школа и производство. – 1985. – № 5.

Отримано: 15.04.2004.